

SAME WORLD

“Μοιραζόμαστε σχολικές πρακτικές για την αειφορία”

**1ος Ευρωπαϊκός Διαγωνισμός Καλών Εκπαιδευτικών Πρακτικών
Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης – Εκπαίδευσης για την Αειφόρο Ανάπτυξη
του προγράμματος SAME WORLD**

Πρόγραμμα για την Περιβαλλοντική μετανάστευση

Εκπαιδευτικός & Τάξη

Πετσιμέρη Ειρήνη

Α', Β' & Γ' τάξεις ΕΠΑΛ

email

areinita@hotmail.com

ΣΧΟΛΕΙΟ

1^ο ΕΠΑΛ Υμηττού

ΥΜΗΤΤΟΣ, 2016 – 2017

1. Θέμα(τα)

Παρακαλώ επιλέξτε το θέμα (ή τα θέματα) με το οποίο (ή τα οποία) συνδέεται περισσότερο η εκπαιδευτική πρακτική σας:

- Κλιματική αλλαγή
- Περιβαλλοντική δικαιοσύνη
- Περιβαλλοντική μετανάστευση

2. Περίληψη

Παρακαλώ γράψτε μια περίληψη της εκπαιδευτικής πρακτικής προσδιορίζοντας τα βασικά θέματα, στόχους, δραστηριότητα/τες και μεθοδολογία:

Η εκπαιδευτική πρακτική εστίασε στο θέμα της περιβαλλοντικής μετανάστευσης, στο πλαίσιο υλοποίησης ετήσιου Περιβαλλοντικού Προγράμματος με θέμα "Το Δάσος". Με επίκεντρο το οικοσύστημα του δάσους, βασικός σκοπός της πρακτικής ήταν οι μαθητές να εξοικειωθούν με τη δομή και τη βιοποικιλότητα του δάσους και μέσω αυτού να ευαισθητοποιηθούν πάνω στο θέμα της κλιματικής αλλαγής και της σύνδεσής της με την περιβαλλοντική μετανάστευση, ορμώμενοι από πρόσφατα ακραία περιβαλλοντικά φαινόμενα. Οι ειδικότεροι στόχοι της εκπαιδευτικής πρακτικής ήταν γνωστικού και συναισθηματικού τύπου, με ιεράρχηση βάσει του βαθμού πολυπλοκότητας της νέας γνώσης και αφαίρεσης – βίωσης – αξιολόγησής της σε διαφορετικά επίπεδα. Καταρχήν, επιδιώχθηκε οι μαθητές να γνωρίσουν την έννοια «περιβαλλοντική μετανάστευση», τα αίτια που την προκαλούν και τις κατηγορίες των περιβαλλοντικών μεταναστών (σε σχέση με την προσωρινή, μόνιμη, ημιμόνιμη διάρκεια εκτόπισης ανάλογα με το μέγεθος και τη φύση των διάφορων κλιματολογικών αλλαγών). Η κατάκτηση των προαναφερθέντων γνωστικών στόχων συνδέθηκε με μια παράλληλη εξέλιξη της συναισθηματικής συμπεριφοράς των μαθητών με τη διαμόρφωση ενός ατομικού κώδικα ιδεών και την εσωτερικοποίηση νέων αξιών σχετικά με το θέμα της Περιβαλλοντικής μετανάστευσης. Οι μαθησιακές δραστηριότητες που σχεδιάστηκαν ήταν βιωματικά παιχνίδια προσομοίωσης Περιβαλλοντικής Μετανάστευσης. Τέλος, η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε ήταν η ανακαλυπτική με έμφαση στη βιωματικότητα στο πλαίσιο της ομαδοσυνεργατικότητας.

3. Περιγραφή Εκπαιδευτικής Πρακτικής

3.1 Εκπαιδευτικός/οί – Ομάδα μαθητών

Παρακαλώ αναφέρετε τα ονοματεπώνυμα των συμμετεχόντων εκπαιδευτικών και τον αριθμό των μαθητών/τριών:

Πετσιμέρη Ειρήνη, ΠΕ 02
Ρόρρης Δαμιανός, ΠΕ 18.18
Μαρκοπούλου Μαρίνα, ΠΕ 13

24 μαθητές και μαθήτριες

3.2 Εκπαιδευτικό πλαίσιο

Παρακαλώ επιλέξτε το εκπαιδευτικό πλαίσιο μέσα στο οποίο υλοποιήθηκε η εκπαιδευτική πρακτική σας:

- Σύντομη διδακτική παρέμβαση στο πλαίσιο ενός ή περισσότερων μαθημάτων (διάρκειας λίγων διδακτικών ωρών)
- Σχολικό πρόγραμμα – project (διάρκειας μερικών εβδομάδων ή μηνών)
- Άλλο: παρακαλώ προσδιορίστε _____

3.3 Μαθησιακές δραστηριότητες & Μαθησιακά αποτελέσματα

Παρακαλώ περιγράψτε τις μαθησιακές δραστηριότητες και τα μαθησιακά αποτελέσματα της εκπαιδευτικής σας πρακτικής:

Ο σχεδιασμός των μαθησιακών δραστηριοτήτων προσδιορίστηκε από τον καθορισμό των στόχων της εκπαιδευτικής πρακτικής, ώστε να επιτευχθούν, κατά το δυνατόν, τα επιδιωκόμενα μαθησιακά αποτελέσματα. Οι μαθησιακές δραστηριότητες υπηρέτησαν γνωστικού και συναισθηματικού τύπου στοχοθεσία στο πλαίσιο του περιβαλλοντικού προγράμματος, που πραγματοποιούνταν για ένα δίωρο την εβδομάδα.

Η Περιβαλλοντική Μετανάστευση εντάχθηκε στο πλαίσιο του Προγράμματος γιατί: α) συνδέεται με την κλιματική αλλαγή και τις συνέπειες της αποψίλωσης των δασών (π.χ. δάσος του Αμαζονίου) με δυνατότητα επέκτασης της γνώσης, β) στην ομάδα συμμετείχαν οικονομικοί μετανάστες (από την Ινδία) και αυτό έδωσε την ευκαιρία για παρουσίαση των περιβαλλοντικών προβλημάτων των χωρών αυτών, καθώς και για αναστοχασμό και διάκριση από τους περιβαλλοντικούς μετανάστες, γ) έγινε σύνδεση μεταξύ της κλιματικής αλλαγής, των πλημμυρικών φαινομένων στο Νομό Έβρου και των «φονικών» πλημμύρων στην Ευρώπη την προηγούμενη χρονιά.

Οι γνωστικού τύπου δραστηριότητες αφορούσαν στην κλιμακούμενη κατάκτηση της νέας γνώσης (Περιβαλλοντική Μετανάστευση), από την απλή κατανόησή της μέχρι την πιο σύνθετη διεργασία συσχέτισης και αναδιοργάνωσής της. Οι συναισθηματικού τύπου δραστηριότητες αφορούσαν στην παροχή των κατάλληλων μαθησιακών εμπειριών, ώστε να επιτευχθεί ουσιαστική ανάπτυξη των μαθητών/ μαθητριών της ομάδας, με την αναδόμηση του συστήματος αξιών τους μέσω της εσωτερικοποίησης νέων στάσεων και αντιλήψεων σχετικά με την Περιβαλλοντική Μετανάστευση.

Αρχικά, επιδιώχθηκε η εννοιολογική διασάφηση του όρου «Περιβαλλοντικοί Μετανάστες» σε αντιδιαστολή με τον όρο «πολιτικοί/οικονομικοί μετανάστες και πρόσφυγες». Η μαθησιακή δραστηριότητα (1η διδακτική ώρα) που εφαρμόστηκε ήταν ο «καταιγισμός ιδεών» με καταγραφή των απόψεων των μαθητών στον πίνακα. Το ενδιαφέρον στοιχείο που προέκυψε ήταν οι προαντιλήψεις των μαθητών σχετικά με τις έννοιες «μετανάστες» και «πρόσφυγες» και η προσπάθεια αναγωγής τους σε περιβαλλοντικό πλαίσιο. Σε ποσοστό περίπου 50%, οι απαντήσεις των μαθητών αποκάλυψαν παρανόηση στον προσδιορισμό του όρου «περιβαλλοντική μετανάστευση» (ως περιβαλλοντική μετανάστευση θεωρήθηκε: α) η μετανάστευση των ειδών πανίδας αλλά και χλωρίδας – πώς μεταναστεύουν τα ζώα αλλά και παράσιτα και μύκητες σε διαφορετικά περιβάλλοντα, β) η μετανάστευση σε διαφορετικό σχολικό περιβάλλον, γ) η μετανάστευση σε διαφορετικό

πολιτιστικό περιβάλλον άλλης χώρας. Επίσης, υπήρξε σύγχυση μεταξύ των όρων «πολιτικοί μετανάστες» και «περιβαλλοντικοί μετανάστες»).

Ακολούθως (2η διδακτική ώρα), η ομάδα των μαθητών μετακινήθηκε στο εργαστήριο της Πληροφορικής, όπου τους ζητήθηκε να αναζητήσουν ομαδοσυνεργατικά (8 ομάδες των 3 ατόμων) στο διαδίκτυο πληροφορίες σχετικά με το θέμα της Περιβαλλοντικής Μετανάστευσης. Σε όλες τις περιπτώσεις η διαμόρφωση των ομάδων πραγματοποιήθηκε με κριτήριο την επικοινωνία των μαθητών μεταξύ τους και πρωτοβουλία των ίδιων. Όταν οι μαθητές προσδιόρισαν εννοιολογικά τον όρο «περιβαλλοντική μετανάστευση» και αναζήτησαν πληροφορίες που σχετίζονται με αυτόν, όπως είναι τα αίτια, οι κατηγορίες των περιβαλλοντικών μεταναστών, οι συνέπειες της μετακίνησης, η συναισθηματική διεργασία (έκπληξη) ήταν τόσο μεγάλη, λόγω της απόκλισης στην απάντηση, ώστε προκλήθηκε ρωγμή με την παλαιά γνώση και έναρξη αφομοίωσης της νέας.

Στη συνέχεια, η κατανόηση και κατάκτηση του γνωστικού αυτού στόχου διαπιστώθηκε με δραστηριότητες που καταδείκνυαν την ικανότητα των μαθητών να υιοθετήσουν την διαφορετική ορολογία, να την αποδώσουν με συγκεκριμένους ή καθημερινούς όρους και να κάνουν λογικές προεκτάσεις του θέματος της «περιβαλλοντικής μετανάστευσης». Η μαθησιακή δραστηριότητα που χρησιμοποιήθηκε για την εμπέδωση – επέκταση της νέας γνώσης ήταν η παραγωγή γραπτού λόγου. Ανατέθηκε στους μαθητές να γράψουν μία ομιλία εκπροσωπώντας το σχολείο τους στη Βουλή των Εφήβων, σχετικά με την Περιβαλλοντική Μετανάστευση, παίρνοντας αφορμή από την καταστροφή ενός χωριού που είχε πληγεί από πλημμύρες και οι κάτοικοί του είχαν αναγκαστεί να μεταφερθούν σε διπλανή περιοχή. Το επικοινωνιακό πλαίσιο της συγκεκριμένης δραστηριότητας συνάδει με την ειδικότερη στοχοθεσία του μαθήματος των Νέων Ελληνικών (Νέα Ελληνική Γλώσσα και Λογοτεχνία), όπου οι μαθητές καλούνται να παραγάγουν κείμενα με επίκληση στη λογική και να αναπτύξουν επιχειρηματολογία. Οι μαθητές αξιοποιούν τη γνώση που ήδη κατέχουν και είναι εξοικειωμένοι μαζί της (συγγραφή κειμένου με περιγραφή και ανάπτυξη επιχειρηματολογίας, μάθημα: Νεοελληνική Γλώσσα) και την επεκτείνουν στην παρούσα θεματική της περιβαλλοντικής μετανάστευσης. Τα κείμενα των μαθητών ήταν εύστοχα και έδειχναν εμπέδωση της νέας γνώσης. Υπήρχαν γλωσσικές αστοχίες, οι οποίες ήταν αναμενόμενες, αλλά δεν υπήρχε παρανόηση των νέων εννοιών. Αντιθέτως, οι απαντήσεις τους έδειχναν το στοιχείο της μεταβίβασης της μάθησης, καθώς από την απλή συλλογή πληροφοριών από το διαδίκτυο, οι μαθητές φάνηκε ότι έκαναν τη μετάβαση στην σε βάθος διερεύνηση του θέματος και αντεπεξήλθαν στις απαιτήσεις σύνθεσης προσωπικού κειμένου με συγκεκριμένες ορίζουσες (επικοινωνιακό πλαίσιο: ομιλία). Επισημαίνεται ότι η συγγραφή του άρθρου πραγματοποιήθηκε κατά τη διάρκεια ημερήσιας δράσης – επίσκεψης στην Πάρνηθα, σε καμένες περιοχές, όπου η καταστροφή - αποψίλωση του δάσους μπορεί να δημιουργήσει πλημμύρες και μετακίνηση ανθρώπινων πληθυσμών. Η επιλογή της Πάρνηθας έγινε με γνώμονα την ευκολία πρόσβασης, καθώς πρόκειται για ορεινό όγκο κοντά στον αστικό κλοιό και είχε ενταχθεί στον ευρύτερο προγραμματισμό των δράσεων του Προγράμματος «Το Δάσος». Η παραγωγή του γραπτού λόγου (συγγραφή ομιλίας) πραγματοποιήθηκε στο καταφύγιο «Μπάφι», (δράση στο πεδίο), όπου μετά από συζήτηση και ανταλλαγή απόψεων, οι μαθητές προέβησαν στη σύνθεση κειμένου.

Όπως προαναφέρθηκε, η εξέλιξη των γνωστικών στόχων συνδέθηκε με μια παράλληλη επιδίωξη εξέλιξης της συναισθηματικής συμπεριφοράς των μαθητών. Η προσέγγιση του θέματος της Περιβαλλοντικής Μετανάστευσης είχε, σε ένα δεύτερο επίπεδο, σκοπό να επιδράσει στο συναισθηματικό κόσμο των μαθητών και να τους βοηθήσει να βιώσουν τη

θέση στην οποία αναγκάζεται να βρεθεί ένας περιβαλλοντικός μετανάστης και να διαμορφώσουν έναν ατομικό κώδικα ιδεών και αξιών. Μετά την εννοιολογική διευκρίνιση και εμπέδωση του θέματος της Περιβαλλοντικής Μετανάστευσης, σχεδιάστηκαν μαθησιακές δραστηριότητες βιωματικού τύπου, οι οποίες εφαρμόστηκαν τόσο στην τάξη όσο και στο πεδίο (Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Καρπενησίου, τριήμερη εκπαιδευτική εκδρομή). Από τις δράσεις αυτές άλλες αφορούσαν στην βιωματική προσέγγιση της αλληλεπίδρασης των οικοσυστημάτων και στις επιπτώσεις που έχει σε αυτά η κλιματική αλλαγή, και άλλες, σε ένα πιο εξελιγμένο επίπεδο, στηρίχθηκαν στα «Περάσματα», ένα βιωματικό παιχνίδι της Ύπατης Αρμοστείας για τους πρόσφυγες, το οποίο βασίζεται στη μέθοδο της προσομοίωσης, επιτρέποντας στους συμμετέχοντες να βιώσουν μια μακρινή κατάσταση μέσα από τη δραματοποίηση και την αναπαράσταση της πραγματικότητας. Η πρωτοτυπία του μαθησιακής δραστηριότητας έγκειται στην προσαρμογή βιωματικού παιχνιδιού για τους πολιτικούς πρόσφυγες στην περίπτωση της περιβαλλοντικής μετανάστευσης. Το βιωματικό παιχνίδι που εφαρμόστηκε ήταν το εξής: «Κάποιο φοβερό περιβαλλοντικό φαινόμενο (πλημμύρες, φυσική πυρκαγιά, τυφώνας...) ανάγκασε άνδρες – γυναίκες και παιδιά να εγκαταλείψουν τα χωριά τους. Οι μαθητές σ' αυτό το παιχνίδι θα ακολουθήσουν τη διαδρομή των ανθρώπων αυτών, υιοθετώντας τους ρόλους τους και βιώνοντας όλες τις αντιξοότητες που αντιμετωπίζουν από την πρώτη στιγμή που φεύγουν μέχρι την εγκατάστασή τους στη νέα περιοχή». Το παιχνίδι ήταν δομημένο σε ενότητες, όπως οργάνωση οικογενειών, φυγή, δέμα με είδη έκτακτης ανάγκης, προσωρινό καταφύγιο, εγκατάσταση σε καταυλισμό, επαφή με τον ντόπιο πληθυσμό, βιώσιμες λύσεις, τελικός απολογισμός. Οι μαθητές προσπάθησαν να ταυτιστούν με τη διαδρομή ενός περιβαλλοντικού μετανάστη, ενεργοποιώντας τη φαντασία και τη δημιουργικότητά τους. Στο στάδιο του απολογισμού, φάνηκε ότι μέσα από τη βιωματική διαδικασία επήλθε ευαισθητοποίηση των μαθητών απέναντι στην περιβαλλοντική μετανάστευση με τη δημιουργία θετικών στάσεων απέναντι στους πληγέντες.

Τέλος, η μαθησιακή δραστηριότητα που χρησιμοποιήθηκε για την εμπέδωση – προέκταση της νέας γνώσης ήταν οι *ομάδες αντιλογίας*, όπου δημιουργήθηκαν δύο ομάδες των 12 ατόμων. Η μία ομάδα υποστήριζε τον θετικό αντίκτυπο της *περιβαλλοντικής μετανάστευσης σε παγκόσμιο επίπεδο* και η άλλη τον αρνητικό. Για την προετοιμασία της επιχειρηματολογίας αφιερώθηκαν δύο δίωρα. Στο πρώτο δίωρο, η κάθε ομάδα εργάστηκε με αναζήτηση πληροφοριών στο διαδίκτυο και αξιοποίηση των πληροφοριών από τις βιωματικές δράσεις και στο δεύτερο δίωρο τα μέλη κάθε ομάδας συνεργάστηκαν μεταξύ τους για τη δόμηση της επιχειρηματολογίας. Κατά την πραγματοποίηση του debate (ένα δίωρο) οι μαθητές ενσωμάτωσαν στις αντιλογίες τους γνωστικού και συναισθηματικού τύπου επιχειρήματα.

4. Αναστοχασμός της Εκπαιδευτικής Πρακτικής

Παρακαλώ αναστοχαστείτε την πρακτική σας, την εκπαιδευτική διαδικασία και τα μαθησιακά αποτελέσματα. Θα ήταν χρήσιμο ο αναστοχασμός σας να απαντά στα εξής σημαντικά ερωτήματα:

- Γιατί είναι μια καλή εκπαιδευτική πρακτική;
- Τι είδους δεξιότητες και ικανότητες βοήθησε να αναπτύξουν οι μαθητές και με ποιον τρόπο;
- Με ποιον τρόπο σύνδεσε τοπικές και παγκόσμιες διαστάσεις των θεμάτων που πραγματευόταν;
- Ποια είναι τα καινοτόμα στοιχεία της;
- Ποια ήταν τα αρχικά κίνητρα των εκπαιδευτικών και των μαθητών και οι λόγοι για τους οποίους συμμετείχαν σε αυτή την εκπαιδευτική πρακτική;
- Ποια είναι τα σημεία-κλειδιά, τα δυνατά και τα αδύναμα στοιχεία αυτής της εκπαιδευτικής πρακτικής;
- Υπάρχουν προτάσεις (συστάσεις) για άλλους εκπαιδευτικούς που ενδιαφέρονται να προσαρμόσουν και χρησιμοποιήσουν την εκπαιδευτική πρακτική σας;
- Ποιος είναι ο αντίκτυπος της εκπαιδευτικής πρακτικής στους μαθητές, στο σχολείο ή/και στην κοινότητα;

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική πρακτική υπήρξε εποικοδομητική, με πολλαπλά οφέλη. Οι μαθητές κατέκτησαν τη νέα γνώση, ενώ με τις βιωματικές δραστηριότητες κατάφεραν να βιώσουν ένα μέρος των προβλημάτων των περιβαλλοντικών μεταναστών, με αποτέλεσμα την εσωτερικοποίηση νέων αντιλήψεων σχετικά με την πραγματευόμενη θεματική.

Οι μαθητές ανέπτυξαν δεξιότητες, οι οποίες αναδεικνύονται από την ανακαλυπτική μάθηση, τη βιωματικότητα και την ομαδοσυνεργατική προσέγγιση. Συγκεκριμένα, οι μαθητές καλλιέργησαν την κριτική σκέψη, τη διατύπωση υποθέσεων, την καταγραφή συλλογισμών και επιχειρηματολογίας, καθώς και την δυνατότητα διάδοσης της γνώσης αυτής είτε σε μορφή μονολόγου (ομιλία στη Βουλή των Εφήβων) είτε σε μορφή ομάδων αντιλογίας. Επίσης, οι μαθητές κατάφεραν να γίνουν πιο δεκτικοί συναισθηματικά και να στοχαστούν εκτός του δικού τους πλαισίου.

Η συγκεκριμένη εκπαιδευτική πρακτική συνέδεσε τοπικές και παγκόσμιες διαστάσεις του θέματος της Περιβαλλοντικής Μετανάστευσης, με την λεγόμενη μεταβίβαση της μάθησης. Οι μαθητές εξερεύνησαν όρους και ιδέες σχετικά με την Περιβαλλοντική Μετανάστευση, που αφορούσαν σε τοπικό επίπεδο και είναι πιο διαχειρίσιμη γνωστικά, και στη συνέχεια έκαναν αναγωγή σε παγκόσμιο επίπεδο.

Το καινοτόμο στοιχείο της εκπαιδευτικής πρακτικής αφορά στην πολυεπίπεδη προσέγγιση της Περιβαλλοντικής Μετανάστευσης με τον συνδυασμό διαφορετικών διδακτικών προσεγγίσεων και την προσαρμογή βιωματικών δραστηριοτήτων για τους πρόσφυγες στους περιβαλλοντικούς μετανάστες. Έτσι, επιτεύχθηκε μια πιο ολοκληρωμένη ανάπτυξη της προσωπικότητας των μαθητών, τόσο σε γνωστικό όσο και σε συναισθηματικό επίπεδο.

Το αρχικό κίνητρο των καθηγητών ήταν το ειδικότερο ενδιαφέρον τους για την περιβαλλοντική εκπαίδευση και τη δημιουργία περιβαλλοντικής συνείδησης στους μαθητές. Επίσης, το γεγονός ότι στην ομάδα συμμετείχαν οικονομικοί μετανάστες έδωσε

την ευκαιρία για αναστοχασμό για τη σοβαρότητα των δυσκολιών του περιβαλλοντικού μετανάστη.

Το δυνατό σημείο της εκπαιδευτικής πρακτικής είναι ότι δεν απαιτείται εξειδικευμένο ή δαπανηρό διδακτικό υλικό και ότι μπορεί να εφαρμοστεί σε οποιαδήποτε σχολική μονάδα. Ορισμένες αρχικές επιφυλάξεις εγείρονται από το γεγονός ότι η βιωματική δράση μπορεί να φορτίσει συναισθηματικά τους μαθητές και γι' αυτό είναι απαραίτητη στο τέλος η συναισθηματική τους αποφόρτιση.

Το τελευταίο αποτελεί και σύσταση για τους εκπαιδευτικούς που ενδιαφέρονται να χρησιμοποιήσουν την συγκεκριμένη εκπαιδευτική πρακτική.

Ο αντίκτυπος της εκπαιδευτικής πρακτικής στο σχολείο αφορά: α) στην εκδήλωση ζωηρού ενδιαφέροντος από την πλευρά των συμμετεχόντων μαθητών για τη διοργάνωση ενημερωτικής εκδήλωσης για τη σχολική κοινότητα και την τοπική κοινωνία στο αμφιθέατρο του σχολείου κατά την επόμενη σχολική χρονιά και β) στην καλλιέργεια της κριτικής σκέψης των μαθητών σε θέματα που σχετίζονται με το φαινόμενο της μετανάστευσης (είδη, αιτίες, αποτελέσματα, κ.ο.κ.)